
PÁSZTOROKTÓL AZ ELEKTROMOS AUTÓIG - A BYD SZTORI

A giga-beruházások örökségvédelmi tanúságai.

Aranyos Annamária - Kreiter Eszter – Lukács József – Sóskuti Kornél

MIT IS JELENT EGY GIGA-BERUHÁZÁS

Giga-beruházásoknak nevezhetjük azokat a nagyberuházásokat, melyek nagy, több száz hektáros összefüggő területen tervezett és kivitelezett földmunkával járó változtatások sorát eredményezik. Ezek magában foglalják a kapcsolódó infrastrukturális fejlesztések sorát is egyaránt.

Legfőképpen ipari parkok és kapcsolódó út, vasútfejlesztések sorolhatóak a kategóriába.

Lásd: Nyíregyháza Ipari Park, Debrecen BMW, Kecskemét Mercedes stb.

Örökségvédelmi szempontból hatalmas nagy kihívás, mely sokáig elképzelhetetlennek tartott régészeti lehetőségeket rejt magában.

A nagy, összefüggő területeknek köszönhetően lehetőség nyílt komplett települések és az egyértelműen azokhoz kapcsolódó temetők feltárására.

MILYEN ÖRÖKSÉGVÉDELMI KIHÍVÁSOKKAL JÁR EGY GIGA-BERUHÁZÁS KIVITELEZÉSE

- ismert lelőhelyek alaposabb felmérése
- új lelőhelyek megismerése
- veszélyeztetett lelőhelyek szakszerű feltárása
- a régészet ne legyen kerékkötője a beruházás előrehaladásának, azt inkább támogassa
- terepi eredmények – nyilvántartásba mielőbb rögzítésre kerüljön

Mindezt tekintsük át egy Szeged határába létesítendő projekt lépésein keresztül!

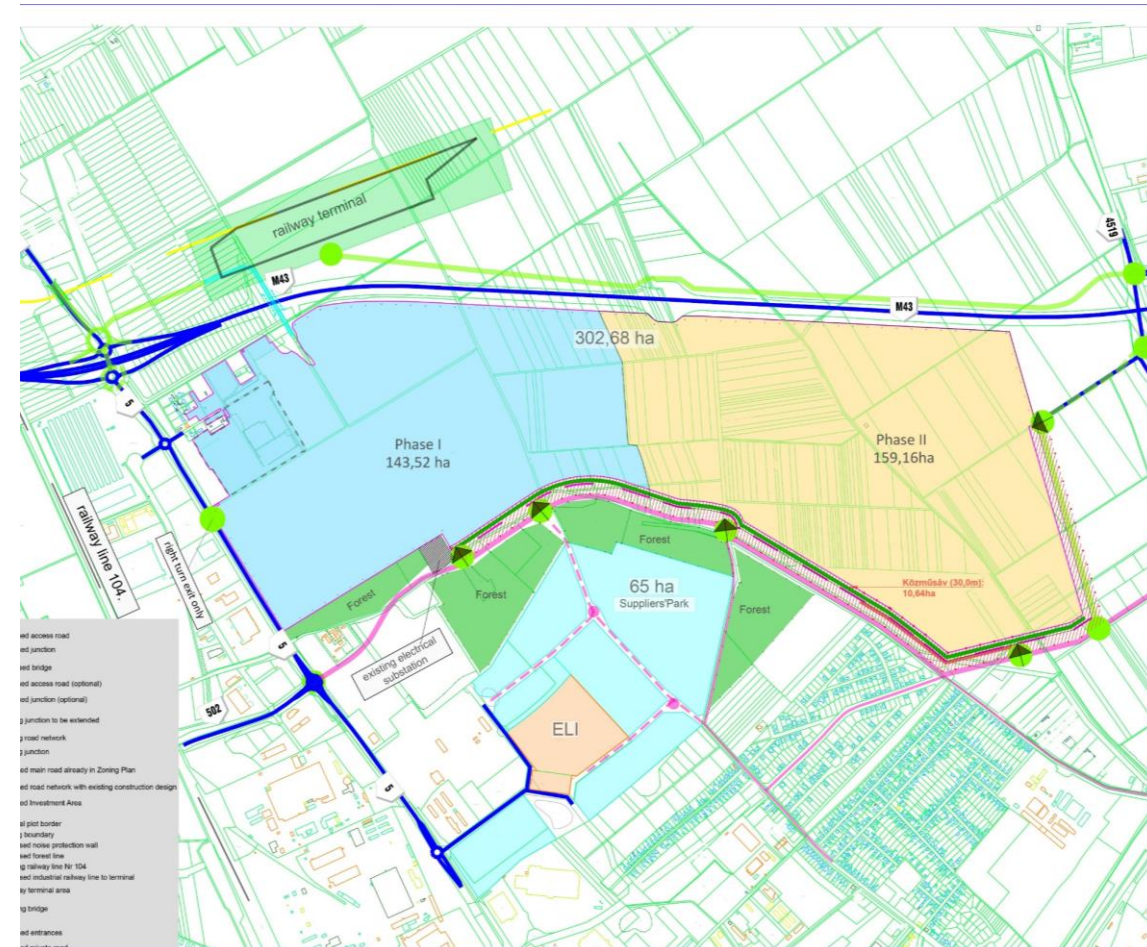
• 2023 év elején majd némi utánajárás után nyáron Szeged Megyei Jogú Város és a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség (HIPA) munkatársai felkeresték a **Magyar Nemzeti Múzeumot**, mint a jogszabályokban kijelölt **örökségvédelmi szervet**, hogy a szegedi határban egy nagyszabású beruházás létrehozásának tervezését kezdték meg.

• Egy valamivel több, mint 300 ha, azaz 3.000.000 m² nagyságú területen szeretnék egy beruházást létesíteni Szegedtől É-ra.

• A kiváló mezőgazdasági területet D-ről a kiemelten védett státuszú Szeged, Öthalom (LNYA: 20388) lelőhely határolta.

• Az érintett részekből mintegy 2.000.000 m²-en még soha nem járt régész. **Készítsünk ERD-t!**

KEZDET BEN VOLTAK AZ ÖTHALMI DOMBOK

KEZDETBEN VOLTAK AZ ÖTHALMI DOMBOK

2023 nyarán megkezdődött az **árajánlat adásának** fázisa:

„...megjelent egy kormány határozat, ami szerint az Önök által megajánlott összeghez képest kb. 11 MFt-al kevesebbet bocsátottak rendelkezésünkre. Kérném, hogy gondolják át az elvégzendő feladatokat és amennyiben a vizsgált területeket van lehetőség szűkítsük arra a mértékre, ami még belefér a büdzsénkbe”

A beruházás komolyságát a döntéshozók megfelelően mérték fel, nem tartott sokáig az **alkudozás** 2023 szeptember közepére meg is voltunk.

ERD1: **terepbejárás és geofizikai felmérés**

Határidő: 2023. december 20.

ERD2: **próbafeltárás és feltérési projektterv összeállítása**

Határidő: **Minél előbb, mert 2024 őszén már termelni szeretne a gyár!**

ELŐZETES RÉGÉSZETI DOKUMENTÁCIÓ (ERD1- ERD2)

A hosszasan elhúzódó előkészítési fázisok eredménye:

- a feladatellátás terepi kivitelezésének határideje egyre jobban rövidül....
- sok esetben a **területek** egy része **nem kutatható**, azaz nem lesz jó eredmény
- nem érvényesíthető egy feszített megrendelői elvárás esetében a jogszabályban nevesített **munkavégzésre alkalmatlan napok fogalma**
- a produktum minősége gyengülhet

ELŐZETES RÉGÉSZETI DOKUMENTÁCIÓ (ERD1- ERD2)

Szeged Ipari Park terepi értékfelmérése:

Terepbejárás (TB): 2.200.000 m²

Geofizikai felmérés (GF): 2.600.000 m²

Próbafeltárás (PF): 120.000 nm

Az alapos lelőhely felmérésekre az örökségvédelmi kockázatok minél pontosabb meghatározása miatt van szükség, **ha van ismert lelőhely érintettség, ha nincsen.**

Kevésbé alapos előzetes felmérés alapján kivitelezés közben adódhatnak nem várt meglepetések. Lásd: Kecskemét, Mercedes gyár bővítése (2023-2024).

Még most is találkozni szakhatóságok eltérő eljárásrendjével az ERD készítése kapcsán.

ELŐZETES RÉGÉSZETI DOKUMENTÁCIÓ (ERD1-ERD2)

Hogy miért is van szükség egy megfelelő előzetes örökségvédelmi kockázatelemzésre?

2016

2023

2024

ELŐZETES RÉGÉSZETI DOKUMENTÁCIÓ (ERD1-ERD2)

A terepi felmérések után következik a további régészeti feladatellátásokra a javaslattétel, azaz a **feltárási projektterv** összeállítása.

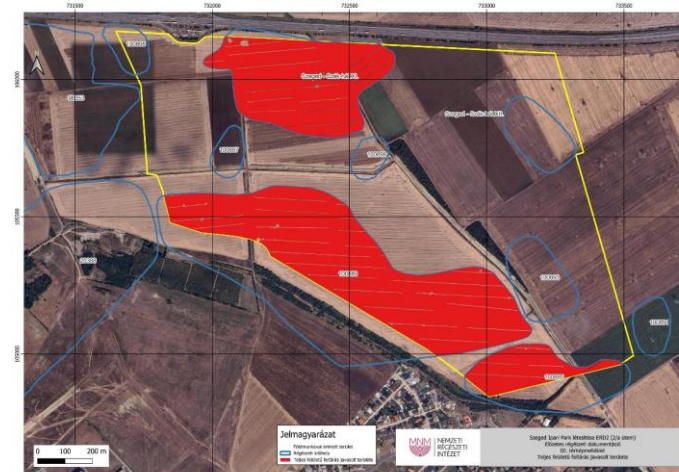
A szűk időkorlátok miatt a feltérési projekttervet szükséges lehet részekre bontani. A BYD esetében a **próba elkezdődött 2024. január 24-én, a kivitelezést megkezdték február 21-én.**

ERD2 határidők: 2024. január 31., 2024. március 20., 2025. február 28. A területszerzések nem érték utol a kivitelezés erőteljes előre nyomulását.

Megfelelő műszaki tartalom nélkül elég komoly számok jönnek ki a megelőző feltárás tekintetében.

Szeged Ipari Park: teljes felületű feltárások javasolt mértéke durván: 1.000.000 m².

Szokásos megrendelői kérdés: **Miért akarunk mi mindent kiásni?**

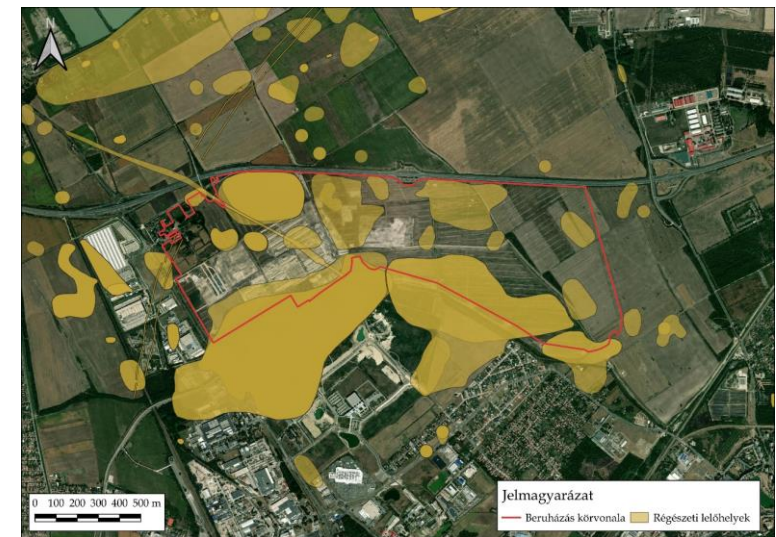

ELŐZETES RÉGÉSZETI DOKUMENTÁCIÓ (ERD1-ERD2) ÉS TOVÁBBI FELADATELLÁTÁS (ERD3=RMF, TF)

A rohamtempóban végzett előkészítő munkálatok miatt régészeti részről is nagyon fontos a **terepi értékfelmérők** a **szakhatóság** és a **nyilvántartás** közötti szoros munkakapcsolat kialakítása.

A lelőhelyek folyamatosan változhatnak a munkálatok előrehaladásával, melyet a szakhatóság segítségével a nyilvántartásnak folyamatosan szükséges lekövetni.

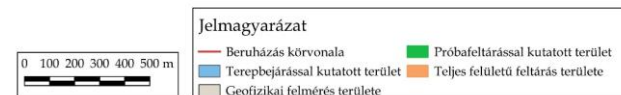
Az új lelőhelyrészek ismeretének hiányában elmaradhatnak a megfelelő szakhatósági előírások!

GIGA-BERUHÁZÁSOK ÉS KAPCSOLÓDÓ RÉGÉSZETI MUNKÁLATOK

Szeged, BYD			
Projekt megnevezése	Projekt típusa (ERD1, ERD2, TF, RMF)	Engedély	Bejelentés
Szeged Ipari Park (2023)	ERD1		x
Szeged Ipari Park - 1. ütem (2024)	ERD2		x
Szeged Ipari Park - 2a ütem (2024)	ERD2		x
Szeged, Ipari Park	TF	x	
Szeged, Ipari Park	RMF		x
Szeged Ipari Park - 2b ütem (2025)	ERD2		x

Egy giga-beruházás száz további projektelemet csinál.

Szeged, BYD			
Projekt megnevezése	Projekt típusa (ERD1, ERD2, TF, RMF)	Engedély	Bekapcsolás
PICKberuházás (2016)	ERD1		x
PICKberuházás (2017)	ERD2		x
PICKberuházás (2017)	ERD2 (módosítás)		x
Szeged Ipari Park (2023)	ERD1		x
Szeged Ipari Park - infrastruktúra (2023)	ERD1		x
Szeged Ipari Park - 1. ütem (2024)	ERD2		x
Szeged Ipari Park - 2a ütem (2024)	ERD2		x
Szeged, Ipari Park	TF	x	
Szeged, Ipari Park	RMF		x
Szeged Ipari Park - infrastruktúra (2024)	ERD2		x
Szeged Ipari Park - úthálózat (2024)	ERD1		x
Szeged - Ideiglenes útépités (2024)	TF	x	
Szeged-Sándorfalva 132 kV távezeték (2024)	egysz. ERD		x
Szeged-Sándorfalva 132 kV távezeték (2024)	RMF		x
Szeged-Sándorfalva 132 kV távezeték (2024)	TF	x	
Szeged, P villanykábel kiváltás (2024)	RMF		x
Szeged, BYD ióvízbekötés V-1 (2024)	TF	x	
Szeged, belvízrendszer felszámolása 1. (2024)	RMF		x
Szeged, belvízrendszer felszámolása 2. (2024)	RMF		x
Szeged, belvízrendszer felszámolása 3. (2024)	RMF		x
Szeged, belvízrendszer fejlesztése 1. (2024)	ERD1		x
Szeged, belvízrendszer fejlesztése 2. (2024)	ERD1		x
Szeged, belvízrendszer fejlesztése 2. módosítás (2024)	ERD1		x
Szeged, Magyar Telecom hírközlési kábel (2024)	egysz. ERD		
Szeged, Zsámbokréti-csatorna ideiglenes kiváltása (2024)	RMF		x
Szeged, BYD gázvezeték 1-3. (2024-2025)	RMF		x
Szeged, BYD ióvízbekötés V-2 (2024-2025)	RMF		x
Szeged, BYD ióvízbekötés V-3 (2024-2025)	RMF		x
Szeged Ipari Park - 2b ütem (2025)	ERD2		x
Szeged, 0,4 kV vezetékek áthelyezése (2025)	RMF		x
Szeged, DIGI kábel kiváltás (2025)	RMF		x
Szeged, Magyar Telecom hírközlési kábel építése (2025)	RMF		x
Szeged, 5. sz út 2x2 sávós bővítése (2025)	egysz. ERD		
Szeged, DÉMASZ22 kV vezeték létesítése (2025)	egysz. ERD		
Szeged Ipari Park - úthálózat (2025)	ERD2		x
Szeged, ideiglenes csapadékvíz tározó (2025)	egysz. ERD		x
Szeged, BYD Sz-3 (2025)	TF	x	
Szeged, Ipari Park, provizórium 1. ütem (2025)	RMF		x
Szeged, BYD ióvízbekötés V-4 (2025)	RMF		x
Szeged, BYD szennyvíz Sz2 (2025)	egysz. ERD		x
Szeged, BYD szennyvíz Sz2 (2025)	RMF		x
Szeged, 5. sz út 2x2 sávós bővítése (2025)	TF	x	
Szeged Ipari Park - úthálózat (2025)	ERD2		x
Szeged, Ipari Park - úthálózat (2025)	TF	x	
Szeged, Sándorfalvi út 2x2 sávúsítása (2025)	ERD1		x
Szeged, Sándorfalvi út 2x2 sávúsítása (2025)	ERD2		x
Szeged, Sándorfalvi út 2x2 sávúsítása (2025)	TF	x	
Szeged, BYD vasút (2025)	ERD1		x
Szeged, BYD vasút (2025)	ERD2		x
Szeged, belvíz (2025)	ERD2		x

TOVÁBBI RÉGÉSZETI FELADATELLÁTÁSOK (ERD3)

A több százezer nm nagyságú teljes felületű feltárással (ERD3) érintett lelőhelyrészek és a felmerülő kérdések egy csokra.

Mennyi időre van szükség a feltárások elvégzésére?

30 munkavégzésre alkalmas nap. Jogszabály és valóság.

Hány megfelelő létszámú és felszereltségű **feltárási csapat** mozgósítható? Mennyire állnak készen egy-egy ilyen beruházásra a hazai intézmények?

Ki adja a **munkagépet**? A **gépi munka minőségéért** ki felelős?

Eltérő munkakultúrák találkozása és a hazai jogrenddel való **összehangolása** kinek a felelőssége?

TOVÁBBI ÖRÖKSÉGVÉDELMI FELADATELLÁTÁSOK (ERD3)

A régészeti feltárások közben jelentkező más korszakok emlékeivel mit tudunk kezdeni?

Geológiai jelenségek, világháborús vagy néprajzi emlékek felmérése, dokumentálása az utókor számára feladatunk volna. De ki végezze el, ha a régésznek erre kapacitása nincsen?

ÖSSZEFOGLALVA

Egy giga-beruházás sikeres régészeti munkáihoz szükséges lépések:

- megfelelő előkészítés, alapos ERD készítése
 - terepi feladatellátók – szakhatóság – nyilvántartás szoros közreműködése
 - kiszámítható, jól ütemezhető kivitelezési munkamenetek
 - megfelelő létszámú régészeti kapacitás rendelkezésre állása
-

